

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 19 (32)

Суми – 2019

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2019.i19.p131>

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ
ЯК СУБ'ЄКТІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ¹**

*Мельник Вадим Іванович,
докторант кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет*

Стаття присвячена дослідженню питання визначення основних напрямів діяльності державних органів як суб'єктів із забезпечення системи економічної безпеки України. Наголошується, що у сучасних складних умовах для функціонування держави та життєдіяльності її населення значну роль відіграє ефективна політика щодо забезпечення системи економічної безпеки України.

Акцентується увага на важливості постійного належного функціонування всієї системи економічної безпеки України та, відповідно, гострій потребі вжиття необхідних заходів задля результативного досягнення намічених цілей слід звернути увагу на питанні з'ясування основних напрямів діяльності державних органів у цьому аспекті. Відмічається, що визначення основних напрямів роботи названих суб'єктів сформує уявлення про роль і місце кожного з них серед числа суб'єктів, уповноважених забезпечувати економічну безпеку держави.

Наголошується на безумовній значимості держави як особливого суб'єкта із забезпечення системи економічної безпеки України. З'ясовано ключові напрями державної діяльності у сфері економічної безпеки. Акцентовано увагу, що для успішного виконання завдання зі всебічного сприяння забезпечення належного функціонування системи економічної безпеки України, виникає об'єктивна потреба в існуванні та ефективній роботі відповідних суб'єктів діяльності яких буде сфокусована на задоволенні, в тому числі безпекових потреб держави.

Виокремлено основні державні органи від результатів діяльності яких у перспективі залежатиме економічне становище держави. На підставі аналізу існуючого правового забезпечення встановлено, що до числа вказаних суб'єктів відноситься широке коло державних установ.

Визначено основні напрями діяльності вказаних державних органів саме як суб'єктів забезпечення системи економічної безпеки України. Наголошено та доведено, що результативна робота за всіма вказаними напрями є базовою передумовою для необхідного розвитку національної економіки.

Ключові слова: державні органи, напрями діяльності державних органів, економічна безпека України, система економічної безпеки України, суб'єкти забезпечення системи економічної безпеки України.

Melnik V. I. Main directions of activity of state bodies as subjects for maintenance of system of economic security of Ukraine. The article is devoted to the research of determining the main directions of activity of state bodies as subjects for ensuring the system of economic security of Ukraine. It is emphasized that in the current difficult conditions for the functioning of the state and the life of its

¹ Робота виконана в проєкті 0118U003582

population, an effective policy for ensuring the system of economic security of Ukraine plays a significant role.

Emphasis is placed on the importance of the continued proper functioning of the entire economic security system of Ukraine and, accordingly, the urgent need to take the necessary measures in order to achieve the intended goals effectively, should pay attention to the issue of clarifying the main directions of activity of public authorities in this aspect. It is noted that the definition of the main directions of work of these entities will form an idea of the role and place of each of them among the number of entities empowered to ensure the economic security of the state.

Emphasis is placed on the unconditional importance of the state as a special entity for ensuring the economic security of Ukraine. The key directions of state activity in the field of economic security have been clarified. It is emphasized that in order to successfully accomplish the task of comprehensively promoting the proper functioning of the economic security system of Ukraine, there is an objective need for the existence and efficient operation of relevant entities whose activities will be focused on satisfaction, including the security needs of the state.

The main state bodies are separated from the results of activity of which the economic position of the state will depend in the future. Based on the analysis of the existing legal support, it is established that a number of public entities are among these entities.

The main directions of activity of the mentioned state bodies are determined as subjects of ensuring the system of economic security of Ukraine. It was emphasized and proved that effective work in all these areas is a basic prerequisite for the necessary development of the national economy.

Keywords: state bodies, directions of activity of state bodies, economic security of Ukraine, system of economic security of Ukraine, subjects of ensuring the system of economic security of Ukraine..

Вступ. У сучасних складних умовах для функціонування держави та життєдіяльності її населення значну роль відіграє ефективна політика щодо забезпечення системи економічної безпеки України. Не викликає сумніву, що належне функціонування економічної складової державної безпеки є вагомим фактором для всього безпекового сектору і саме від нього на пряму залежить економічне становище країни та можливість останньої успішно виконувати свої завдання й реалізовувати функції.

Постановка проблеми. Усвідомлюючи важливість постійного належного функціонування всієї системи економічної безпеки України та, відповідно, гострій потребі вжиття необхідних заходів задля результативного досягнення намічених цілей слід звернути увагу на питанні з'ясування основних напрямів діяльності державних органів у цьому аспекті. Визначення основних напрямів роботи названих суб'єктів сформує уявлення про роль і місце кожного з них серед числа суб'єктів, уповноважених забезпечувати економічну безпеку держави. Це також може мати теоретичну цінність для подальших наукових досліджень із пошуку шляхів удосконалення поточного адміністративно-правового регулювання діяльності державних органів саме як суб'єктів із забезпечення системи економічної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти аналізованої проблематики були

об'єктом наукового інтересу таких вчених, як Л. Абалкін, В. Білоус, О. Бандурка, І. Бінько, О. Варантиновський, О. Власюк, Л. Герасименко, В. Геєць, О. Джужа, М. Єрмошенко, Я. Жаліло В. Котковський, П. Круша, В. Мунтіян, С. Олейников, Г. Пастернак-Таранушенко, В. Сенчагов, Г. Ситник, В. Тамбовцев, В. Шлемко та ін. Проте, необхідно вказати, що на сьогодні, особливо в умовах оновлення безпекового законодавства, що часто впливає й існуюче правове положення деяких державних суб'єктів забезпечення системи економічної безпеки України, а також зміну підходів до управління економічною складовою вказане питання залишається малодослідженим і потребує уваги.

Постановка завдання. На основі чинного законодавства, теоретичних напрацювань вітчизняних і зарубіжних науковців, а також власного бачення окресленої проблематики визначити основні напрями діяльності державних органів як суб'єктів із забезпечення системи економічної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека держави як надскладна багаторівнева система, що є складовим елементом системи державної безпеки, її фундаментом і матеріальною основою, має власну структуру, внутрішню логіку розвитку та функціонування. Забезпечення економічної безпеки держави виявляється у захисті національних інтересів, готовності інститутів влади створювати механізми вільного і стабільного

розвитку вітчизняної економіки, спроможності підтримки соціально-політичної стабільності, здатності до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз [1, с. 377]. Р. Мамочка вважає, що система забезпечення економічної безпеки держави може бути визначена як комплекс теоретико-методологічних, організаційно-правових, інформаційних та інших заходів, що здійснюються складним комплексом уповноважених суб'єктів з метою охорони та захисту економічних інтересів людини, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз [2, с. 9]. Під суб'єктом системи забезпечення економічної безпеки держави розуміється фізична або юридична особа, яка прямо або опосередковано бере участь у забезпеченні економічної безпеки держави, прийнятті рішень щодо її реалізації або у розробці (в межах своєї компетенції) та реалізації цієї політики [2, с. 8-9].

Особливість системи української економічної безпеки полягає в тому, що її забезпечення не є прерогативою певного державного відомства або служби – воно покладене на окремі структури. Погоджуючись із думкою О. Власюка, який стверджує, що сьогодні поки що рано говорити про створення в Україні продуманої, концептуально обґрунтованої та ефективної системи забезпечення економічної безпеки держави, яка б, з одного боку, відображала національні інтереси суспільства і держави в економічній сфері, а з іншого – реально захищала б їх від можливих загроз і небезпек, соціальних катаклізмів [3, с. 7-8], зазначимо, що в державі, на жаль, не існує єдиної узгодженої системи взаємодії між основними суб'єктами економічної безпеки. Р. Мамочка відзначає, що наразі мова може йти лише про існування окремих органів, між якими практично відсутній зв'язок на рівні всієї системи даного виду державного управління [2, с. 1].

Основними суб'єктами забезпечення економічної безпеки держави, які в межах своєї компетенції захищають інтереси особистості, суспільства та держави в економічній сфері, є: 1) держава та її інститути (вищі органи державної влади та посадові особи, функціональні і галузеві міністерства, відомства, місцеві державні адміністрації, податкові та митні служби, фонди, страхові компанії та ін.); 2) органи місцевого самоврядування; 3) підприємства, установи та інші господарські організації як державного, так і приватного сектора економіки; 4) виробники, продавці продукції та вітчизняні споживачі [3, с. 8; 4, с. 20-21]. Кожен із яких, виконуючи ряд поставлених завдань та реалізуючи спектр відповідних функцій, відіграє важливу роль у цьому процесі.

О. Власюк також підкреслює, що зростаюча значимість публічних економічних інтересів сьогодні значно розширює сферу суб'єктності економічної системи [3, с. 17]. Вчений зазначає, що внаслідок мінливих соціально-економічних та юридичних обставин суб'єктами усвідомлення і забезпечення економічної безпеки держави поряд із «класичними» власниками (приватними роботодавцями і державою) стають і менеджери-управлінці, власники акцій та інші суб'єкти власності, зокрема, муніципального та регіонального рівнів [3, с. 17].

Особливим суб'єктом забезпечення системи економічної безпеки, безумовно, є держава, що здійснює свої функції у цій сфері через органи законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Держава є виразником загальнонаціональних економічних інтересів і гарантом їх захисту, вона забезпечує прозорість прийняття і реалізації рішень щодо здійснення макроекономічної політики, бюджетного процесу, управління фінансовими потоками і ресурсами, реформування податкової системи, формування приватного сектора. Як інституційний представник нації, держава має орієнтуватися на захист власних раціонально сформульованих національних інтересів. До предмету державної діяльності у сфері економічної безпеки відносять: 1) виявлення і прогнозування внутрішніх та зовнішніх загроз для економічної безпеки країни, визначення дестабілізуючих чинників у функціонуванні соціально-економічної системи держави у короткостроковій та довгостроковій перспективі; 2) розробку загальної стратегії забезпечення економічної безпеки, що передбачає впровадження комплексу заходів щодо зниження ризиків, подолання або попередження шкідливого впливу небезпечних чинників та загроз національним економічним інтересам [5, с. 41-42]. Однак, очевидно, що реалізація винятково цих напрямів не дасть бажаного результату з позиції забезпечення належного функціонування системи економічної безпеки України. На наше переконання, це обумовлено тим, що для сучасних відносин у економічній сфері характерним часто поява негативних локальних чинників, протидія яким можлива за рахунок роботи спеціалізованих державних установ. Такі суб'єкти створюються та наділяються повноваженнями і відповідності до потреб самої держави.

До необхідних елементів державної діяльності у даній сфері відносять також безпосередній державно-правовий захист економіки – обґрунтовану на пізнанні законів суспільного розвитку структурно-інтегровану систему заходів, які вживаються компетентними державними органами для охорони інтересів

суб'єктів економічної діяльності й забезпечення розвитку ринкової економіки [6, с. 12]. Очевидно, що такий захист також практично здійснюється через відповідних суб'єктів кожен із яких реалізує свої функції у межах власних повноважень.

Забезпечення належного функціонування системи економічної безпеки як важливої складової безпеки державної покладається на цілу низку державних органів, що спеціалізуються на діяльності у різних сферах забезпечення національної безпеки. До них відносяться як спеціалізовані органи, основним завданням яких є боротьба з певними загрозами національної безпеки, так і ті, що мають широкі повноваження, частина яких належить до питань національної (у тому числі й економічної) безпеки [5, с. 42]. Виділимо основних із їх числа та з'ясуємо ключові напрями роботи державних органів, як суб'єктів забезпечення системи економічної безпеки України.

Варто погодитися з позицією В. Котковського, який при розгляді основних державних суб'єктів забезпечення економічної безпеки, пропонує виділяти стратегічний (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України), оперативно-стратегічний (міністерства і відомства) та оперативний (державні адміністрації) ієрархічні рівні регулювання [7, с. 7].

Провідну роль у механізмі забезпечення економічної безпеки держави відіграють такі суб'єкти.

1) Верховна Рада України – як єдиний орган законодавчої влади, що здійснює законодавче регулювання і контроль за діяльністю органів державної влади та посадових осіб стосовно здійснення ними відповідних функцій у сфері забезпечення економічної безпеки [8]. Верховна Рада України у межах своїх повноважень: а) визначає основи економічної безпеки України; б) формує законодавчу базу у сфері економічної безпеки України, закріплюючи національні економічні інтереси у відповідних законодавчих актах та загальнодержавних програмах; в) ратифікує міжнародні договори та угоди щодо питань національної та міжнародної економічної безпеки; г) визначає основні правові заходи функціонування системи національної економічної безпеки; д) визначає фінансування державних органів, загальнодержавних програм та відповідних заходів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки; е) здійснює контроль за діяльністю органів державної влади у сфері забезпечення економічної безпеки [8].

2) Президент України – як глава держави, гарант державного суверенітету, додержання

Конституції, прав і свобод громадян: а) виступає гарантом забезпечення економічної безпеки України; б) здійснює загальне керівництво у сферах національної безпеки та оборони України; в) визначає загальну стратегію, короткострокові та довгострокові цілі забезпечення економічної безпеки держави; г) веде переговори та укладає міжнародні договори України у сфері економічної безпеки; д) в межах своїх повноважень видає укази та розпорядження, спрямовані на захист національних економічних інтересів та здійснення системи заходів із забезпечення економічної безпеки особистості, суспільства, держави [8].

3) Кабінет Міністрів України – як вищий орган у системі органів виконавчої влади, діяльність якого спрямована на забезпечення державного суверенітету, економічної самостійності та економічної безпеки України: а) забезпечує виконання Конституції України, законів України, актів Президента України у сфері національної та міжнародної економічної безпеки; б) забезпечує здійснення державної політики у сфері економічної безпеки, в межах своїх повноважень розробляючи і виконуючи положення загальнонаціональної стратегії та державних програм, спрямовані на забезпечення економічної безпеки та захист національних економічних інтересів; в) здійснює поточний аналіз внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці держави, розробляє та вживає заходи щодо нейтралізації (мінімізації) та попередження можливих небезпек [8].

4) Інші центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень забезпечують виконання передбачених Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України завдань, здійснюють реалізацію концепцій та програм у сфері економічної безпеки, створюють і підтримують у стані готовності і застосування відповідні сили і засоби безпеки [9, с. 466].

5) Конституційний Суд України як єдиний в Україні суд конституційної юрисдикції вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів у сфері національної безпеки Конституції України і дає офіційне їх тлумачення [10].

6) Суди загальної юрисдикції здійснюють судочинство у справах про злочини, що завдають шкоди економічній безпеці України; забезпечують судовий захист суб'єктів економічної безпеки, чії права були порушені у зв'язку з діяльністю із забезпечення економічної безпеки.

7) Правоохоронні органи. До основних із їх числа доцільно віднести: Національну поліцію України, Службу безпеки України, підрозділи податкової міліції, які діють складі Державної

фіскальної служби України, Державну митну службу України, органи прокуратури, Державну аудиторську службу України, Національне антикорупційне бюро України, а також Державне бюро розслідувань. Кожен із перелічених суб'єктів, у контексті забезпечення економічної безпеки України виконує власні завдання (протидія злочинності, підтримання державного обвинувачення у суді, контрозвідувальні, оперативно-розшукові заходи тощо) реалізуючи відповідні правоохоронні функції.

8) Національний банк України відповідно до основних засад грошово-кредитної політики визначає та проводить грошово-кредитну політику в інтересах економічної безпеки України [10].

9) Рада національної безпеки та оборони України – як головний координаційний орган з питань національної (а в тому числі й економічної) безпеки, очолюваний Президентом України [8]: а) забезпечує здійснення єдиної державної політики у сфері економічної безпеки; б) координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сферах національної (у тому числі й економічної) безпеки і оборони; в) планує та організує здійснення заходів з метою мінімізації та нейтралізації внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці держави [12].

У межах своїх повноважень Рада національної безпеки та оборони України розробляє та розглядає питання, що належать до сфери національної безпеки і оборони, та подає пропозиції Президентові України щодо: а) визначення стратегічних національних інтересів України, концептуальних підходів та напрямів забезпечення національної безпеки і оборони у економічній сфері; б) удосконалення системи забезпечення національної безпеки, утворення, реорганізації та ліквідації органів виконавчої влади у цій сфері [10]; в) проєктів державних програм, доктрин, законів України, указів Президента України, міжнародних договорів, інших нормативних актів та документів з питань національної безпеки і оборони [10]; г) заходів політичного, економічного, соціального, воєнного, науково-технологічного, екологічного, інформаційного та іншого характеру відповідно до масштабу потенційних та реальних загроз національним (у тому числі й економічним) інтересам України [12].

Названі суб'єкти забезпечення економічної безпеки країни реалізують основні напрямки державної безпекової політики України в економічній сфері. Вказані заходи, насамперед, спрямовані на протидію таким, об'єктивно деструктивним чинникам: 1) монопольно-олігархічна, низькотехнологічна, ресурсовитратна

економічна модель; 2) відсутність чітко визначених стратегічних цілей, пріоритетних напрямів і завдань соціально-економічного, воєнно-економічного та науково-технічного розвитку України, а також ефективних механізмів концентрації ресурсів для досягнення таких цілей; 3) високий рівень «тінізації» та криміналізації національної економіки, кримінально-кланова система розподілу суспільних ресурсів; 4) деформоване державне регулювання і корупційний тиск на бізнес; 5) надмірна залежність національної економіки від зовнішніх ринків; 6) неефективне управління державним боргом; 7) зменшення добробуту домогосподарств та зростання рівня безробіття; 8) активізація міграційних процесів унаслідок бойових дій; 9) руйнування економіки та систем життєзабезпечення на тимчасово окупованих територіях, втрата їх людського потенціалу, незаконне вивезення виробничих фондів на територію Росії [13]. Також доцільно вказати, що існує низка й інших негативних факторів (у тому числі й латентних), яким мають протидіяти названі суб'єкти.

Отже, в Україні фактично відсутній єдиний орган, який функціонально концентрував би в собі забезпечення державної безпеки та такої його найважливішої складової як економічна. Певні повноваження у сфері контролю за здійсненням заходів щодо забезпечення такої безпеки покладаються на Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України та інші аналогічні структури. Наразі основні функції координації та контролю за діяльністю органів влади щодо забезпечення економічної безпеки держави покладені на Раду національної безпеки та оборони України [14].

Ефективне забезпечення системи економічної безпеки України вимагає вироблення та впровадження єдиної державної стратегії, яка була б спрямована на координацію зусиль усіх суб'єктів даного процесу – від вищих посадових осіб держави та вищих органів державної влади до державних службовців, органів місцевої державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій. Це потребує цілеспрямованої, комплексної роботи в цьому напрямку, що передбачає утворення чіткої системи взаємодії між основними суб'єктами економічної безпеки на підставі змістовного, обґрунтованого розмежування та узгодження функцій та повноважень, їх відповідного нормативно-правового закріплення; розробки та здійснення усіма суб'єктами збалансованої, скоординованої системи заходів забезпечення економічної безпеки, адекватних внутрішнім та зовнішнім загрозам [5, с. 52]. Також це свідчить про необхідність

вдосконалення наявного правового забезпечення з метою побудови оптимальної й ефективної системи забезпечення економічної складової державної безпеки.

Висновки. В Україні існує значна кількість державних суб'єктів, які впливають на економічну складову виконуючи власні завдання та реалізуючи функції. До числа основних таких суб'єктів варто віднести: Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, деякі інші центральні органи виконавчої влади, Конституційний Суд України, суди загальної юрисдикції, правоохоронні органи (Національну поліцію України, Службу безпеки України, підрозділи податкової міліції, які діють складі Державної фіскальної служби України, Державну митну службу України, органи прокуратури, Державну аудиторську службу України, Національне антикорупційне бюро України, а також Державне бюро розслідувань), Національний банк України, Рада національної безпеки та оборони України.

Кожен із перелічених суб'єктів у питаннях щодо забезпечення системи економічної безпеки України реалізує власні функції за певними напрямками. Так, зокрема:

1) Верховна Рада України: а) визначає основи економічної безпеки України; б) формує законодавчу базу у сфері економічної безпеки України, закріплюючи національні економічні інтереси у відповідних законодавчих актах та загальнодержавних програмах; в) ратифікує міжнародні договори та угоди щодо питань національної та міжнародної економічної безпеки; г) визначає основні правові заходи функціонування системи національної економічної безпеки; д) визначає фінансування державних органів, загальнодержавних програм та відповідних заходів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки; е) здійснює контроль за діяльністю органів державної влади у сфері забезпечення економічної безпеки.

2) Президент України: а) виступає гарантом забезпечення економічної безпеки України; б) здійснює загальне керівництво у сферах національної безпеки та оборони України; в) визначає загальну стратегію, короткострокові та довгострокові цілі забезпечення економічної безпеки держави; г) веде переговори та укладає міжнародні договори України у сфері економічної безпеки; д) в межах своїх повноважень видає укази

та розпорядження, спрямовані на захист національних економічних інтересів та здійснення системи заходів із забезпечення економічної безпеки особистості, суспільства, держави.

3) Кабінет Міністрів України: а) забезпечує виконання Конституції України, законів України, актів Президента України у сфері національної та міжнародної економічної безпеки; б) забезпечує здійснення державної політики у сфері економічної безпеки, в межах своїх повноважень розробляючи і виконуючи положення загальнонаціональної стратегії та державних програм, спрямовані на забезпечення економічної безпеки та захист національних економічних інтересів; в) здійснює поточний аналіз внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці держави, розробляє та вживає заходи щодо нейтралізації (мінімізації) та попередження можливих небезпек.

4) Інші центральні органи виконавчої влади здійснюють реалізацію концепцій та програм щодо забезпечення належного функціонування системи економічної безпеки України.

5) Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів у сфері державно безпеки Конституції України і дає офіційне їх тлумачення.

6) Суди загальної юрисдикції здійснюють судочинство у справах про правопорушення, що завдають шкоди економічній складовій державної безпеки України.

7) Правоохоронні органи. У контексті забезпечення системи економічної безпеки України виконує власні завдання (протидія злочинності, підтримання державного обвинувачення у суді, контрозвідувальні, оперативно-розшукові заходи тощо) реалізуючи відповідні правоохоронні функції.

8) Національний банк України відповідно до основних засад грошово-кредитної політики визначає та проводить грошово-кредитну політику в інтересах системи економічної безпеки України.

9) Рада національної безпеки та оборони України: а) забезпечує здійснення єдиної державної політики у сфері економічної безпеки; б) координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сферах національної (у тому числі й економічної) безпеки і оборони; в) планує та організує здійснення заходів з метою мінімізації та нейтралізації внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці держави.

Література:

1. Круша П. В. Національна економіка : підручник. К. : 2008. 416 с.

2. Мамочка Р. В. Адміністративно-правові основи забезпечення економічної безпеки держави органами внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2011. 22 с.
3. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. К. : Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. 48 с.
4. Корнилов М. Я. Экономическая безопасность России: основы теории и методология исследования : учебн. пос. М. : Изд-во РАГС, 2007. 154 с.
5. Мельник В. І. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Х., 2016. 215 с.
6. Користін О. Є., Варантиновський О. І., Герасименко Л. В. та ін. Економічна безпека : навч. посіб. К. : Алерта. КНТ. Центр учбової літератури, 2010. 368 с.
7. Котковський В. Р. Державне регулювання економічної безпеки в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Запоріжжя, 2007. 20 с.
8. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2016. 96 с.
9. Битяк Ю. П., Богуцький В. В., Гаращук В. М. Адміністративне право України : підручник. Х. : Право, 2000. 520 с.
10. Ліпкан В. А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України : дис. ... дра. юрид. наук : 12.00.07. К., 2008. 440 с.
11. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 11.12.2019).
12. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. Дата оновлення: 21.06.2018. URL : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.12.2019).
13. Стратегія національної безпеки України : Указ від 26.05.2015 р. № 287/2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 13.12.2019).
14. Питання Апарату Ради національної безпеки і оборони України : Постанова від 25.04.2016 р. № 171/2016. Дата оновлення: 14.04.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171/2016> (дата звернення: 13.12.2019).